SISTEMELE ELCTORALE ȘI REPREZENTAREA MINORITĂȚILOR NAȚIONALE ÎN AREALUL EUROPEI DE EST

Victoria BEVZIUC,
doctor în științe politice, lector

Abstract. The political integration of ethnic minorities is one of the most challenging tasks facing the countries of post-communist Europe. The roads to political representation in the mainstream political process are numerous and diverse. The results of the analysis support the paper's argument that electoral arrangements are important but no key to achieving meaningful political representation. Electoral arrangements thus seem to matter, but to mostly do so in situations where other factors of political mobilization seem to make representation uncertain.

The effect of electoral arrangements on the success of ethnic parties is clearly mitigated by the size and dynamics of the minority they represent. However, there seems to be some link between the presence of ethnic parties in the political system and the level of political participation of the ethnic minority. Both Lijphart and Norris point out the importance of proportional representation for that aim, as this electoral system allows the representation of all social groups. Or, in the other words: "Majority rule is dangerous in divided societies, because minorities that are continually denied access to political power will feel excluded and discriminated against by the regime". Undoubtedly, electoral rules have an important effect on ethnic minority representation.

Cuvinte cheie: *sisteme electorale, reprezentare proporțională, minoritate etnică, partide politice, etc.*

Actualitatea: dimensiunea electorală ale societăţilor contemporane reprezintă pentru moment unul dintre cele mai relevante şi mai controversate subiecte ale politicului. În acest context se poate declara că Republica Moldova este inserată într-o oarecare măsură în această dimensiune. Cu toate că în domeniul electoral Republica Moldova are o istorie relativ tânără, se constată net că apare necesitatea deja de polemizare asupra subiectului electoral.

Deci, scopul investigaţiei a fost de a evidenţia spaţiul electoral moldovenesc în contextul fazei reprezentării minorităților naționale.

Obiectivele de referinţă au fost de a sesiza caracterul paradigmatic al mecanismului electoral din Republica Moldova, de a releva esenţa sistemului electoral proporţional şi specificitatea sa în Republica Moldova, de a identifica caracterul inclusiv al reprezentării proporționale pentru minoritățile naționale.

Ingineringul instituțional este arta de a forma reguli şi instituții cu scopul realizării obiectivelor politice, cum ar fi de exemplu, crearea democrațiilor polietnice [8]. Rolul sistemelor electorale în cadrul alegerilor generale este de a transforma voturile obținute de partidele politice și candidații independenți în mandate. Scopul general al sistemelor electorale este de a face auzită vocea minorităților naționale prin reprezentativitatea lor. De aceea, abordarea cetățenilor în mod egal în societățile cu o diversitatea crescută devine necesitatea primordială ce nu acceptă regula majorității. Sistemul electoral al reprezentării proporționale prezentat în cercetare este analizat din punct de vedere a avantajelor aduse grupurilor etnice în unele aspecte și nefavorizarea lor în altele. Candidații care participă în cadrul alegerilor sunt favorizați și tratați în egală măsură astfel garantând ca oricare circumscripție să fie cu cel puțin un reprezentant. În consecință candidații învinge în dependență de voturile obținute.

Minoritățile etnice sunt acele minorități numeric mari dintr o anumită țară posedând o identitate etnică proprie.Termenul de autoidentitate se referă la o definiție socială a unor grupuri sociale ce posedă rădăcini istorice comune. De cele mai dese ori, grupurile entice se disting prin caracteristici comune cum ar fi religie, limbă, tradiții culturale sau rasă, în cazul în care aceste caracteristici sunt deja formate. Astfel, am putea determina ca minorități entice acele care posedă caracteristici proprii care sunt oficial recunoscute și sunt incluse în baza de date sau stridii alternative.

Modul în care minoritățile etnice sunt incluse în viața politică și în procesul democratic afectează considerabil relațiile interetnice. Regulile electorale au un impact major asupra incluziunii minorității naționale în viața politică [3, 10].Deşi sistemele electorale din cele

20 democraţii prezente în Europa de Est par a fi asemănătoare cu similitudini comune, ele diferă totuşi în ceea ce priveşte regulile care permit sau nu reprezentarea minorităţilor naţionale.Incontestabil, regulile electorale au un impact enorm asupra reprezentării minorităţilor naţionale [4]. Teoretic, reprezentarea proporţională posedă mijloace de acomodare a tuturor grupurilor sociale în cadrul sistemului politic. [7]. Acest tip de sistem electoral, reprezentarea proporţională este considerat sistem electoral inclusiv, în timp ce sistemele electorale majoritare sunt considerate exclusive [9].

Totuşi nu putem afirma cu toată certitudinea că reprezentarea proporţională creează condiţii pentru minorităţile naţionale, după cum susţin unii cercetători. De fapt, cele mai multe grupuri etnice din Europa de Est sunt concentrate geografic. Această caracteristică are un impact enorm asupra funcţionării sistemelor electorale. În unele situaţii, după cum identificăm din surse ce abordează sistemele electorale, impactul asupra sistemului electoral în cazul minorităţilor etnice concentrate geografic este invers. Cu alte cuvinte, contrastând cu teoria existentă, minorităţile etnice concentrate geografic în multe cazuri ar prefera sistemele electorale majoritare. Minorităţile etnice ar putea câştiga cu mult mai multe mandate în cazul sistemelor electorale majoritare.Cu alte cuvinte, minorităţile dispersate pe teritoriul ţării dau preferinţă reprezentării proporţionale (cf. OSCE, 2001). Mai mult ca atât, multe state din Europa de Est au introdus modele specifice de reguli electorale pentru minorităţile etnice.

Sistemul electoral nu constituie altceva decât „un mecanism pentru transformarea voturilor în demnităţi publice" [6].mai exact – „felul în care voturile sunt transformate în locuri parlamentare" (Sartori, 2008).

Parametrii principali ai sistemului electoral sunt: formula electorală, mărimea circumscripţiei electorale, structura votului, pragul electoral, mărimea instituţiei eligibile. Aceste variabile amestecate şi îmbinate în mod diferit, produc o diversitate extrem de mare a sistemelor electorale.

Se menţionează, pe bună dreptate, că nu există sisteme electorale bune sau proaste, ci potrivite sau mai puţin potrivite unei societăţi.

Cu mici excepții, valabile pentru democrațiile consacrate, mai putem adăuga ca nu există sisteme electorale veșnice. În legătura cu asta, Giovanni Sartori, care este o somitate în domeniul teoriei democrației și a politicii comparate, menționa: „niciun sistem electoral nu este mai bun în mod absolut și permanent".

Trebuie de menționat impactul formulei electorale asupra sistemului de partide din societate, care, la rândul său, prin trăsăturile și particularitățile sale, determină natura sistemului politic, gradul lui de democratizare. Pe lângă faptul că pot condiționa numărul de partide, sistemele electorale influențează și activitatea propriu-zisă a partidelor politice. Totodată, funcționalitatea unui sistem electoral bazat pe formula proporțională este determinată de gradul de funcționalitate a democrației în cadrul partidelor însăși.

În Republica Moldova, începând cu anul 1994 şi până în prezent, alegerile se desfăşoară într-o singură circumscripţie electorală pe întreaga republică, în total 101 mandate [1]. Deşi modul de scrutin proporţional are meritul de a rezolva problema reprezentativității [2]., fiind asigurat accesul în parlament nu doar al majorităţii, ci şi al minorităţii, experienţa utilizării sistemului proporţional în cazul nostru a demonstrat că reprezentarea proporţională duce şi la dispersarea voturilor prin accederea în forul legislativ a mai multor partide, aceasta creând dificultăţi în formarea unei majorităţi parlamentare stabile. Concomitent, trebuie de subliniat că, deşi sistemul electoral proporţional contribuie la creşterea rolului partidelor politice în societate şi implicit la dezvoltarea democraţiei, ultimele scrutine au demonstrat că aceasta nu avantajează alegătorii, ci favorizează interesele partidelor politice, care, fără a ţine cont de opinia electoratului, pot include pe listele electorale candidaţi la propria discreţie. Scrutinul proporţional nu oferă posibilitate alegătorului moldovean de a interveni în selectarea candidaţilor, el nu poate schimba ordinea din lista propusă.

- În context, carenţele sistemului electoral, proprii Republicii Moldova, pot genera următoarele caracteristici ale sistemului politic actual:
- inexistenţa unei ideologii coerente a partidelor;
- lipsa de politici globale şi sectoriale;

– lupta partidelor pentru administraţie;
– guvernarea în scopul consolidării politice proprii;
– lipsa de reguli politice.

Cu certitudine, asupra rezultatelor alegerilor din ultimele două decenii o influenţă negativă o are şi fenomenul migraţiei forţei de muncă, deoarece o mare parte din electoratul, care cuprinde vârsta de 20-45 de ani, anume cetăţenii activi, din cauze subiective şi obiective, nu participă la procesul electoral (datele oficiale – circa 600 mii, neoficiale – peste 1 mln. de cetăţeni). Deşi eforturile actualei guvernări democratice de a implica acest potenţial electorat în procesul electoral prin deschiderea a zeci de secţii de votare peste hotarele ţării merită o apreciere pozitivă, totuşi, din cauza că o marc parte din concetăţenii noştri nu dispun de permis de şedere legală, respectiv nu pot să-şi exprime dreptul de vot, aceasta nu influenţează relevant rezultatele finale ale scrutinului.

Sistemul electoral moldovenesc este afectat şi de utilizarea în campania electorală a următoarelor tipuri de tehnologii murdare:
– utilizarea resursei administrative;
– mituirea alegătorilor;
– provocările electorale;
– discreditarea şi compromiterea oponenţilor;
– utilizarea candidaţilor „gemeni”;
– falsificarea rezultatelor alegerilor;
– invalidarea alegerilor.

Asupra sistemului electoral din republica noastră influenţează distorsionat şi pragul electoral[5]. Inechitabil pentru candidaţii independenţi şi destul de ridicat pentru partidele politice şi blocurile electorale, aceasta creând disproporţii de reprezentare (exemplul alegerilor parlamentare din februarie 2001, când circa 28% au rămas nereprezentate). De asemenea, în cazul nostru, intenţia de vot a alegătorului este determinată de trei factori esenţiali. În primul rând, prin intermediul votului se observă o tentativă de influenţare a politicii guvernului, prin aceasta evidenţiindu-se interesul alegătorului pentru rezolvarea unor probleme de ordin economic şi social.În al doilea rând, votul apare ca rezultat al presiunii exercitate de către unele grupuri etnice,

exprimând doleanţele electoratului minoritar. Şi, nu în ultimul rând, datorită structurii sociale deformate (absenţa clasei de mijloc, numărul extrem de mare de persoane pensionate – circa 700 de mii, fenomenul scadenţei clasei muncitoare etc), intenţia de vot desemnează unele caracteristici sociale.

Republica Moldova este un stat multietnic, cu un teritoriu şi o populaţie relativ mică. La un loc cu moldovenii – naţiunea ce formează statul (75,8%) – locuiesc mai multe minorităţi naţionale: ucraineni, ruşi, găgăuzi, bulgari, evrei, polonezi etc. Teritoriul, de secole populat de reprezentanţii diferitor grupuri etnice, care şi-au aflat aici refugiu, dar şi adăpost în faţa realităţilor dure ale vieţii (persecuţii religioase, opresiuni etnice şi politice, dificultăţi economice) a fost întotdeauna un fel de răscruce geopolitică, care, în mare măsură, a şi determinat destinul cultural şi istoric al poporului său [5]. Incontestabil, diverse grupuri etnice minoritare, precum şi reprezentaţii lor, s-au integrat în mod diferit în realitatea culturală a Moldovei, mulţi dintre aceştia reuşind, în mare măsură, să-şi păstreze identitatea etnică şi culturală. Principiul dominant în raporturile interetnice, profund înrădăcinat în viaţa de zi cu zi, dintotdeauna a fost respectul reciproc, bunăvoinţa şi toleranţa. Cu toate acestea, uneori, istoria schimbând în mod radical destinul ţării, dintr-o necesitate sau alta, şi-a lăsat amprenta şi asupra acestei sfere extrem de sensibile.

În Republica Moldova, chiar de la începutul prefacerilor democratice, s-a produs o profundă scindare etnoculturală, care, fiind angrenată în procesul de reformare a societăţii, a căpătat în mod necesar caracterul unei sciziuni etnopolitice. Electoratul moldovean s-a trezit divizat în două părţi principale funcţie de apartenenţa etnoculturală. Una dintre ele, reprezentant în principal etnia titulară, care pledează în favoarea renaşterii culturii naţionale şi devenirea statului Republica Moldova, a reunit partizanii schimbărilor democratice radicale. Altă parte, reprezentată în mare de populaţia rusolingvă a ţării, nepregătită pentru acceptarea noilor standarde culturale în societate, s-a trezit în tabăra conservatorilor, care se opun schimbărilor schimbărilor politice radicale, creând astfel pentru acest segment al populaţiei complicaţii enorme în procesul socializării şi comunicării.

Această scindare, survenită în lumea politică moldoveană încă acum un sfert de veac şi care a separat electoratul după principiul autoidentificării etnoculturale, n-a fost depăşită până în prezent, cu toate că problemele legate de afirmarea statului suveran şi independent Republica Moldova şi adoptarea noilor standarde naţional-culturale ale societăţii moldovene,generatoare odinioară de accese de naţionalism, au fost soluţionate în linii mari. În acelaşi timp, în conştiinţa socială s-a consolidat înţelegerea că transformările democratice în derulare în ţară sunt ireversibile, fapt care a spulberat în mare măsură speranţele nostalgice ale electoratului conservator de restaurare a situaţiei social-politice de odinioară. De fiecare dată, când păşeşte în aria noilor bătălii electorale, societate moldoveană resimte iar şi iar acutizarea acceselor de naţionalism şi xenofobie, care însoţesc tradiţional confruntarea politică a părţilor.

De aceea putem afirma cu siguranţă că valul de afirmare a identităţii, care s-a rostogolit peste societatea moldoveană la începuturi, ca reflectare a proceselor de autodeterminare naţional-culturală şi renaştere în contextul afirmării noului stat independent Republica Moldova, determină şi la această oră alegerea politică a electoratului. Totodată, analiza dezvoltării situaţiei politice scoate în relevanţă diferenţa dintre scindarea etnopolitică a societăţii moldovene la etapa iniţială a prefacerilor democratice şi caracterul delimitării în condiţiile actuale.În primul rînd, logica dezvoltării social-politice în ţară a dus la formarea în mentalitatea politică moldoveană a două blocuri principale de idei.

Pe de o parte, în conştiinţa politică a societăţii s-a produs concreşterea ideilor radicalismului, naţionalismului şi anticomunismului, care reuneşte electoratul liberal-democrat, reprezentat majoritar de etnia titulară, care îşi identifică apartenenţa etnoculturală ca fiind moldoveană/română.

Pe de alta – constituirea blocului de idei care reuneşte pe aceeaşi platformă politica moldovenismului şi ideile neocomunismului şi îşi recrutează simpatizanţii atît din mediul minorităţilor naţionale din ţară, cît şi – în mare parte – din cel al etniei titulare, care pun accent pe sorgintea moldoveană, spre deosebire de standardele culturale româneşti.

Astfel, dacă suporterii primului bloc de idei gravitează prioritar în jurul vectorului european de dezvoltare a țării, simpatizanții ideilor moldovenismului, pledând pentru consolidarea statalității moldovenești, aspiră la dezvoltarea relațiilor economice și politice cu partenerii tradiționali din Est.

În al doilea rînd, etapa incipientă a democratizării, actualmente confruntarea național-culturală a electoratului este determinată nu atît de agravarea relațiilor interetnice din țară, cît de factorii externi. În felul acesta, în politica identității s-a produs deplasarea accentelor de la nivelul personal la nivelul statal. Faptul acesta este condiționat de conștientizarea de către masele pauperizate ale țării a egalității lor naționale în fața sărăciei, pe de o parte, dar și de acutizarea problemelor geopolitice, care s-au plasat în prim-planul societății în legătură cu noua spirală confrontațională din lume.

Astfel, politica identității a căpătat pentru societatea moldoveană contemporană o dimensiune geopolitică, ceea ce, pentru Republica Moldova [10]. , în linii generale, este determinată de problema supraviețuirii. Depășirea scindării etnopolitice va deveni posibilă, după părerea noastră, doar în cazul dacă lumea politică moldoveană va reuși să se ridice de asupra barierelor etnice separatoare, consolidîndu-și forțele pentru soluționarea problemelor vitale ale vieții

Un impuls puternic asupra procesului conştientizării de către societate a opţiunilor geopolitice îl exercită starile de spirit. Pierzând încrederea în forțele proprii, în capacitatea politicienilor autohtoni de a face față crizei din viața socială, populația Moldovei își îndreaptă toate speranțele și așteptările sociale spre forțele externe. În conștiința de masă se nasc și se înrădăcinează noi iluzii și mituri sociale despre un progres social-politic și economic legat de alegerea geopolitică „corectă", singura în stare să protejeze țara de dezastrul umanitar și s-o transforme într-o „poveste de succes".

Conform datelor sociologice disponibile, tendința societății moldovenești de a găsi protecție „în altă parte" este nu doar suficient de puternică, dar este distribuită în proporții aproximativ egale. Fiind atrasă de două spații geopolitice diametral opuse, societatea moldovenească se divizează în două părți aproximativ egale: în aprilie 2014, pentru Uniu-

nea Euroasiatică au votat 45% din respondenți, iar pentru Uniunea Europeană, respectiv – 44% [11]. Spre vectorul de Est care pledează pentru aderarea Republicii Moldova la Uniunea Euroasiatică înclină mai mulți simpatizanți ai forțelor de stânga și ai moldovenismului.

Pentru o europenizare cât mai accelerată pledează, în special, susținătorii taberei neo-liberalilor. În condițiile adâncirii crizei din interiorul țării, precum și a intensificării confruntării geopolitice pe arena internațională, politica „moldovenismului", asociată o perioadă îndelungată cu sistemul

Electoratul moldovenesc a căpătat posibilitatea de a-și demonstra masiv atitudinea față de acest act politic în contextul alegeri parlamentare desfășurate la 30 noiembrie 2014. Asupra rezultatelor acestor alegeri a influențat substanțial și „factorul ucrainean", care a semănat frica în sufletele oamenilor, aceasta fiind legată de posibilitatea unei evoluții politice sângeroase în țară, similară cu scenariul ucrainean, provocat de scindarea preferințelor geopolitice ale societății ucrainene. Așa sau altfel, în funcție de rezultatele votului, din numărul total al participanților la alegerile parlamentare (25) au reușit să depășească pragul electoral (6%) doar cinci formațiuni politice mai influente. Două dintre ele, Partidul Socialiștilor din Republica Moldova și Partidul Comuniștilor, s-au poziționat pe arena politică ca „forțe de stânga" și, respectiv, adepți ai politicii moldovenismului, care, într-o măsură mai mare sau mai mica, reflectă orientarea electoratului spre vectorul estic.

Majoritatea locurilor parlamentare (25) le-a obținut Partidul Socialiștilor, principalul mesaj al căruia a fost sloganul „Drumul nostru – împreună cu o Rusie puternică". Apelul de aderare la Uniunea Euroasiatică, tratată ca o „garanție a păstrării credinței, istoriei, culturii și tradițiilor noastre" a permis Partidului Socialiștilor nu doar să atragă simpatia unei părți semnificative a electoratului, dar i-a asigurat și victoria la alegerile parlamentare. O parte mai mica de mandate (21) i-a revenit Partidului Comuniștilor, a cărui politică s-a dovedit a fi extrem de confuză relativ la preferințele geopolitice, fapt ce a condus la pierderea de voturi în favoarea celuilalt partid de stânga – Partidul Socialiștilor. Cu toate acestea, Partidul Comuniștilor a promis să renegocieze condițiile Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană

semnat de Republica Moldova, reflectând astfel dispozițiile electorale ale euroscepticilor. Cel mai mic număr de mandate (13) a obţinut Partidul Liberal, cu orientare proeuropeană şi accentuat proromână. Partidul Liberal Democrat, care a avut drept formulă electorală principală sloganul „Spre un viitor European", şi Partidul Democrat, care a evoluat cu același apel, doar că pe un ton mai moderat, adaptat la ideea dezvoltării interne a țării, au primit, respectiv, 23 şi 19 mandate.

Prin alegerea vectorului European de dezvoltare drept mesaj principal electoral, ultimele două partide, în pofida pierderii încrederii din partea maselor largi încă în perioada aflării lor la guvernare în Parlamentul precedent [11], au reuşit nu doar să treacă în noul Parlament, dar şi să formeze o nouă coaliție parlamentară de guvernământ, cooperând cu Partidul Comuniştilor. Concentrând, cu sprijinul Partidului Comuniştilor, puterea în mâinile sale, coaliția de guvernământ a împins în opoziție atât aripa de stânga extremă, care pleda pentru consolidarea relațiilor cu Federația Rusă, cât şi aripa de extremă dreaptă, care continua să insiste pe ideea Unirii cu România.

În același timp, alegerile locale din 21 martie 2015 UTA Găgăuzia şi referendumul desfăşurat în ajunul parafării de către Republica Moldova a Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană (2 februarie 2014), care a avut ca scop identificarea preferințelor geopolitice ale locuitorilor din regiune, a demonstrat că scindarea etno-politică din Republica Moldova persistă nu doar la nivel naţional, ci şi la nivel regional. În special, în conformitate cu rezultatele referendumului, declarate de către autoritățile centrale nevalide, pentru aderarea la Uniunea Vamală au votat 96% din participanți, iar alegerile din autonomia găgăuză au adus-o la putere pe Irina Vlah, care se bucură de sprijinul forțelor pro-ruse ale clasei politice moldovenești. Orientarea în masă a locuitorilor Găgăuziei spre vectorul estic de dezvoltare politică a țării, în mare măsură, a fost determinată de identitatea etno-culturală a cetățenilor care locuiesc compact în această regiune a Republicii Moldova, limba rusă fiind pentru ei limba de comunicare şi instruire.

Limba rusă, folosită de locuitorii Găgăuziei în viața de toate zilele, reprezintă pivotul culturii naționale a minorităților din această regiune, care contribuie la menținerea identității lor naționale. În acest con-

text, alegerea vectorului geopolitic, pentru locuitorii acestei regiuni este, în primul rând, alegerea condițiilor în care identitatea lor național-culturală poate fi păstrată cel mai bine. În același timp, orientarea spre politica de integrare europeană, dar mai ales, politica de unificare cu România este percepută aici ca un pericol de pierdere a identității populației din UTA Găgăuzia.

Faptul de a da preferință vectorului estic pune în opoziție o întreagă regiune cu autoritățile centrale ale republicii care promovează politica de integrare europeană şi serveşte ca motiv de învinuire a autorităților regionale de separatism. Astfel, laitmotivul campaniei de alegeri parlamentare din 2014, precum și al alegerilor locale care au avut loc în Găgăuzia la începutul anului 2015, a fost orientarea geopolitică, rezultatul acestora demonstrând clar divizarea etno-politică a societății: o parte este pro-rusă, alta – pro-europeană. Mai mult, a devenit foarte clar că creşterea tensiunii şi confruntării etno-politice în societate în acest moment este dictată nu atât de problemele interne de dezvoltare a țării, dar mai mult de contextul internaţional; în primul rând, de evenimentele tragice ce au loc în Ucraina, care induc nu doar teama de un posibil scenariu similar și în Republica Moldova, dar și declan şarea unui nou val de rusofobie. În aceste condiții, tensiunile etnice și politice din țară iau forma confruntării pro-ruseşti și anti-ruseşti a electoratului.

Cât privește alegerea europeană, pentru majoritatea suporterilor ei, astăzi acesta nu este doar „visul roz" de prosperare a Republicii Moldova în familia popoarelor europene, ci şi singura posibilă alternativă a ambițiilor geopolitice ale Federației Ruse. Ideea integrării europene, interpretată de elita de guvernământ ca idee națională a Republicii Moldova, reprezentând cursul strategic de dezvoltare a țării, în prezent, fiind strâns legată de activitatea elitelor politice, care nu se bucură de prea mare încredere din partea societății, se devalorizează tot mai mult, pierzând pentru conştiința de masă sensul principal care constă în asimilarea valorilor și standardelor europene de dezvoltare.

Prin urmare, ideea de integrare europeană, susținută de o parte a societății, precum și ideea de aderare la Uniunea Euroasiatică, reflectă, în mare măsură, procesul de căutare a unor căi de protecție împotriva agresiunii externe care poate provoca destabilizarea totală a vieții

publice. Stabilitatea și pacea în țară, în prezent, în conștiința de masă, este una din principalele valori ale existenței sociale care, în cele din urmă, predetermină orientările politice și comportamentul electoratului [11]. Cu toate acestea, orientarea conștiinței de masă la valorile indicate, oricât ar părea de paradoxal, nu unește, ci – dimpotrivă – dezbină electoratul, în funcție de specificul autoidentificării etno-politice. Starea de continua divizare a societății moldovenești, caracterizată prin lipsa unității de opinii, convingeri, obiective de dezvoltare a țării, în mod determinant, se răsfrânge asupra calității formării regimului democratic în Republica Moldova.

Potrivit analiștilor internaționali, Republica Moldova, deşi a înregistrat anumite succese în edificarea democrației, deocamdată se află abia la începutul căii de democratizare, demonstrând superficialitate și formalism în abordarea transformărilor democratice. Fără a întreprinde acțiuni orientate spre consolidarea unității societății în problema adoptării vectorului politic principal de dezvoltare a țării, aprofundarea reformelor democratice în Republica Moldova nu este posibilă. În condițiile cultural-istorice existente depășirea divizării etno-culturale, după părerea noastră, este posibilă doar în cazul trecerii de către politicieni a liniilor de demarcație entice, concentrând toate eforturile în direcția rezolvării problemelor sociale stringente, legate de existența și supraviețuirea de zi cu zi, care ar minimaliza frica societății pentru viitor.

După cum arată P. Inglehart [12], democrația se simte mai sigură în condițiile dezvoltării economice, care creează un mediu social și cultural propice, atunci când problemele de supraviețuire scad în intensitate, cedând locul celor legate de toleranță și afirmarea diversității de exprimare a maselor. Experiența istorică arată că ura etnică, ca fenomen social, nu dispare nici chiar societățile industrializate care asigură o siguranța în viitor. Or, în comparație cu societățile bântuite de climatul de incertitudine, xenofobia este puțin răspândită, iar în perspectiva se conturează o mai mare deschidere și acceptare a diversității [12, 299].

În concluzie, am putea afirma că nu sistemele electorale determină reprezentarea minorităților naționale dar în mare parte aceasta este datorat regulilor și instituțiilor care dictează tacticile și strategiile electorale. Minoritățile naționale sunt influențate în reprezentarea lor și de

miza politică și actorii care candidează și atrag tot mai mare susținere elctorală. Contextul electoral indubitabil are un impact enorm asupra reprezentării minorităților naționale care vor fi influențate în decizia lor electorală.

Bibliografie:

1. Constituţia Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994. Publicat : 12.08.1994 în Monitorul Oficial nr. 1, art. 38 al. (1)
2. Codul Electoral al Republicii Moldova, adoptat la 21.11.1997. Publicat: 08.12.1997 în Monitorul Oficial nr. 81, art.123 a), b)
3. Bochsler D., Electoral Rules and the Representation of Ethnic Minorities in Post-Communist Democracies, European Yearbook of Minority Issues, 2007/8, 7, 2010, p. 153-180
4. Grofman B. and Arend L., Electoral Laws and Their Political Consequences, eds., New York:Agathon Press, 1986.
5. Guceac I. Drept electoral, „Tipografia Centrală", 2005. 266 p., p. 53
6. Fisichella D. Ştiinţa politică (probleme, concepte, teorii). – Chişinău, 2000, p. 329
7. Lijphart A., Electoral Systems and Party Systems: a Study of Twenty Seven Democracies, 1945-1990. NewYork: Oxford University Press, 1994.
8. Reilly Benjamin, Democracy in Divided Societies. Electoral Engineering for Conflict Management, Cambridge University Press, Cambridge , 2001
9. Taagepera Rein, Beating the Law of Minority Attrition, in Wilma Rule and Joseph Zimmerman, F. (eds.), Electoral Systems in Comparative Perspective. Their Impact on Women and Minorities, Greenwood Press, Westport, 1994, p. 235–245
10. Solomon Constantin. Sistemul electoral. În: Republica Moldova pe calea modernizării: Studiu enciclopedic. Chișinău: F.E.-P „Tipografia Centrală", 2015. p. 84-101.
11. www.alegeri.md
12. Инглхарт Р. Постмодерн: меняющиеся ценности и изменяющиесяобщества. В: Политология: Хрестоматия. Санкт-Петербург: Питер, 2006, с.286-301.